

Zobacz zmiany

rpo.podkarpackie.pl

Szkoła tolerancji i empatii

Sztuka postrzegania różnorodności • Równość szans i niedyskryminacja

4

AKTUALNOŚCI

Live z Funduszami • Najlepiej wykorzystujemy środki unijne

6

ROZMOWA NUMERU – Europejski standard

Rozmowa z Tomaszem Zielińskim, zastępcą dyrektora w Departamencie Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym w UMWP

8

ABC BENEFICJENTA – Sztuka postrzegania różnorodności

Zespół badawczy EU-Consult przez pół roku prowadził ewaluację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

10

ABC BENEFICJENTA – Równość szans i niedyskryminacja

Każdy projekt musi spełniać wymogi minimalne w zakresie zgodności z politykami horyzontalnymi i zasadami unijnymi

14

DOBRE PRAKTYKI – Wspierając środowisko

Dzięki zmodernizowaniu parku maszynowego proces recyklingu stał się bezinwazyjny dla środowiska

17

DOBRE PRAKTYKI – Uzdrawiskowa perła Podkarpacia

Iwonicz-Zdrój to najstarsze uzdrowisko w województwie podkarpackim

20

DOBRE PRAKTYKI – Szkoła tolerancji i empatii

Uniwersytet Rzeszowski wiele wysiłku wkłada w to, by stać się miejscem przyjaznym i dostosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

24

DOBRE PRAKTYKI – Nowoczesne kształcenie w praktyce

Władze Państwowej Uczelni Zawodowej w Tarnobrzegu sięgnęły po unijną dotację, by stworzyć nowoczesne Akademickie Centrum Kształcenia Praktycznego

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego
Departament Promocji, Turystyki i Współpracy Gospodarczej
al. Ł. Ciepłińskiego 4, 35-010 Rzeszów
tel. +48 17 747 66 00
faks +48 17 850 17 01
e-mail: pg@podkarpackie.pl, info.rpo@podkarpackie.pl
www.rpo.podkarpackie.pl
www.facebook.com/odmienionePodkarpackie

W tym wydaniu foto: archiwum PUZ w Tarnobrzegu, archiwum UMWP,
archiwum UR, archiwum Uzdrawisko Iwonicz SA, Patryk Ogorzałek, Stock Chroma

Realizacja:

Smartlink Sp. z o.o.
ul. Wieniawskiego 5/9, 61-712 Poznań
tel. +48 61 849 90 40
e-mail: biuro@smartlink.pl
www.smartlink.pl

Redakcja i koordynacja: Iwona Gutowska
Korekta: Agata Rokita
Projekt, infografiki i skład: Maciej Pachowicz
Współpraca: Joanna Skrzypek (UMWP)
Fotografia na okładce: Patryk Ogorzałek

Szanowni Państwo,

Okoliczności, w których znaleźliśmy się tej jesieni w związku z nasilającą się pandemią COVID-19, wywierają ogromny wpływ na funkcjonowanie naszego regionu. Walka ze skutkami tej choroby zdominowała prace Samorządu Województwa. Jesteśmy w stałym kontakcie ze współpracującymi z nami instytucjami na szczeblu regionalnym i krajowym. Cały czas działamy, by poprawić bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców Podkarpacia. Organizujemy coraz więcej łóżek dla chorych i sprowadzamy sprzęt medyczny. Ostatnio Samorząd zamówił kolejnych 30 respiratorów i 30 kardiomonitorów dla naszego systemu ochrony zdrowia. Do tej pory na przeciwdziałanie skutkom pandemii przeznaczyliśmy ponad 50 mln zł z RPO WP na lata 2014-2020.

Pod tym względem dzisiejsza sytuacja jest bez precedensu. Ponad wszystko musimy być solidarni, aby skutecznie walczyć z zagrożeniem.

Równocześnie realizujemy inne zadania mające kluczowe znaczenie dla przyszłości naszego regionu. Sejmik Województwa uchwalił „Strategię rozwoju województwa – Podkarpackie 2030”, która wyznacza kierunki rozwoju społecznego, gospodarczego i terytorialnego. Na podstawie tego dokumentu będziemy ubiegać się o środki unijne i z budżetu państwa oraz kształtować Regionalny Program Operacyjny na najbliższą perspektywę finansową 2021-2027. Strategia określa również obszary współpracy z samorządami, przedsiębiorcami, środowiskiem nauki, organizacjami pozarządowymi, a także partnerami zagranicznymi, w tym ze Słowacji, z Ukrainy i obszaru Karpat. Dokument wskazuje też kierunki wyrównywania poziomu rozwoju poszczególnych części województwa i poprawy naszej pozycji na tle innych regionów europejskich.

Chciałbym również wspomnieć o innym dokumencie, nad którym pracujemy – „Strategią Karpacką”. Karpaty będą piątym makroregionem europejskim (po regionach Morza Bałtyckiego, Dunaju, Adriatycko-Jońskim i Alpejskim), który będzie miał swoją strategię. Jestem osobiście zaangażowany w powstawanie tego dokumentu. Dyskutowaliśmy nad nim w Brukseli podczas sesji plenarnej Komitetu Regionów. Karpaty cechują się ogromnym kapitałem przyrodniczym, turystycznym i kulturowym. Strategia ma wzmocnić konkurencyjność i atrakcyjność tego obszaru oraz ograniczyć odpływ mieszkańców przez podniesienie jakości ich życia. Ma się również przyczynić do dynamicznego i zrównoważonego rozwoju. Widzę ogromną mobilizację władz lokalnych i regionalnych z obszaru Karpat – z Polski, Słowacji, Rumunii, Węgier i Ukrainy, i chęć aktywnej współpracy przy powstawaniu tego dokumentu i planowaniu wspólnych działań.

Razem możemy więcej!

Władysław Ortyl
Marszałek Województwa Podkarpackiego

Magazyn w wersji mobilnej dostępny jest pod adresami:
rpo.podkarpackie.pl oraz **zobaczmiany.pl**
Można go również obejrzeć, skanując zamieszczony obok kod.

Live z Funduszami

W tym roku w związku z pandemią koronawirusa promocja projektów zrealizowanych ze środków unijnych przeniosła się do internetu. Podczas Dni Otwartych Funduszy Europejskich (DOFE) obok wirtualnych spacerów i filmów ukazujących inwestycje i przedsięwzięcia współfinansowane z Unii Europejskiej zorganizowano wiele ciekawych webinarów i warsztatów. Widzowie mogli nie tylko poszerzyć swoją wiedzę o funduszach, ale też podszkolić się w pewnych umiejętnościach.

DOFE to największa akcja promocyjna w Polsce związana z funduszami. To także część szerszej kampanii „Europe in my region – #EUinmyregion”, prowadzonej przez Komisję Europejską. Jej zadaniem jest zwiększenie widoczności projektów zrealizowanych z unijnym wsparciem.

Inna forma, ale idea ciągle ta sama

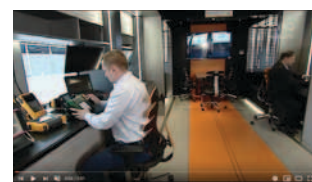
Chcąc pokazać projekty zrealizowane na Podkarpaciu oraz rozpowszechnić informacje o funduszach i ich pozytywnym wpływie na nasze otoczenie, zorganizowano „Live z Funduszami”. To inicjatywa, w ramach której na specjalnej platformie internetowej pokazano kilkadziesiąt różnych projektów zrealizowanych przez prawie 40 beneficjentów z regionu. Stoiska wystawiennicze to jednak nie wszystko, bo w dniach 24-26 września za pośrednictwem platformy transmitowane były ciekawe spotkania. Dotyczyły one aktualnych możliwości uzyskania wsparcia przez przedsiębiorców i osoby fizyczne. Sporo miejsca poświęcono również tematyce związanej z zaangażowaniem środków unijnych w walkę ze skutkami pandemii. Można było wziąć także udział w warsz-

tatach doskonalących umiejętności kulinarne (pieczenie proziaka, smażenie ryb), kosmetycznych (produkcja soli do kąpeli domowej roboty) czy plastycznych (malowanie tkanin różnymi metodami). Koniec akcji zwieńczył klimatyczny recital w wykonaniu młodych muzyków grających na charakterystycznych dla Rzeszowa i okolic instrumentach.

Jeśli ktoś chciałby wrócić do warsztatów, wciąż ma taką szansę. Wszystkie dostępne są na fanpage'u **Odmienione Podkarpacie**:

Zachęcamy do obejrzenia filmów na naszym kanale „Odmienione Podkarpacie”, playlista: **Dni Otwarte Funduszy Europejskich**.

Najlepiej wykorzystujemy środki unijne

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 najlepiej ze wszystkich programów regionalnych wykorzystuje środki unijne. Tak wynika z danych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej z połowy października br.

Poziom wykorzystania środków, tzw. absorpcja alokacji, biorąc pod uwagę certyfikację wydatków przekazaną do Komisji Europejskiej w 2020 r., wynosi aż 60%! Oznacza to, że z 2,1 mld euro, które nam przyznano, rozliczono już z Komisją Europejską kwotę 1,3 mld euro.

– W 2020 roku osiągnęliśmy najwyższy wśród wszystkich programów regionalnych 15-procentowy przyrost poziomu wydatków certyfikowanych. Doceniamy zaangażowanie i wysiłek beneficjentów naszego Regionalnego Programu w skutecznej realizacji projektów. To tym ważniejsze, że dzieje się tak pomimo niesprzyjających warunków gospodarczych spowodowanych panującą pandemią – podkreśla marszałek Władysław Ortyl.

Certyfikacja wydatków to procedura polegająca na przesylaniu do Komisji Europejskiej wniosków o płatność, w których

deklarowane są wydatki poniesione i rozliczane przez beneficjentów konkretnych projektów.

– Sukces Podkarpacia w absorpcji środków unijnych nie jest dla mnie zaskoczeniem. To pierwsze miejsce jest efektem naszej ciężkiej codziennej pracy oraz aktywności beneficjentów. Jest takie powiedzenie, że „kto szybko daje, ten dwa razy daje” i ja się w pełni z nim zgadzam, starając się, aby tak właśnie było na Podkarpaciu. Każda zainwestowana w regionie złotówka ma przełożenie na miejsca pracy, lepsze drogi, bardziej nowoczesne szpitale, nowe przedszkola. Im szybciej pieniądze zaczynają pracować, tym szybciej przekładają się na standard naszego życia oraz napędzają rozwój. A przecież o to nam właśnie chodzi i to jest naszym najważniejszym celem – stwierdza marszałek Ortyl.

Europejski standard

Przeprowadzona ewaluacja pokazała, że w ramach RPO WP wytyczne dla instytucji zarządzających i wdrażających fundusze unijne są przestrzegane i nie zauważono odstępstw od ich stosowania – mówi Tomasz Zieliński, zastępca dyrektora w Departamencie Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym w UMWP.

Unia Europejska wymaga, aby projekty realizowane z udziałem Funduszy Europejskich były zgodne z tzw. politykami horyzontalnymi, czyli celami strategicznymi i priorytetami rozwojowymi określonymi w strategii Europa 2020. Są to: zrównoważony rozwój, równość szans i niedyskryminacja oraz równość płci. Na ile rozumieją tę tematykę beneficjenci?

Beneficjenci z coraz większą uwagą i zrozumieniem podchodzą do tej tematyki. Jako Instytucja Zarządzająca mamy świadomość, że przestrzeganie tych celów i priorytetów ma pozytywny wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy regionu. Powinniśmy więc czynić starania mające na celu podniesienie świadomości, zarówno u naszych pracowników, jak i beneficjentów Programu, na temat tego, jak ważne są te zasady. Dlatego problematyka zasad horyzontalnych poruszana była m.in. na licznych szkoleniach (np. w kontekście kryteriów wyboru projektów), spotkaniach informacyjnych, w publikacjach

i serwisie internetowym RPO WP. Do końca 2019 r. odbyło się ponad 190 wydarzeń, w tym: 5 konferencji, 78 spotkań informacyjnych i 110 szkoleń.

Czy przeprowadzili Państwo ewaluację pod kątem przestrzegania zasad horyzontalnych?

Tak, zlecieliśmy takie badanie. W otrzymanym raporcie „Ewaluacja realizacji zasad horyzontalnych przyjętych w ramach RPO WP 2014-2020” stwierdzono, że przeważająca większość beneficjentów pozytywnie ocenia dostępność informacji na temat zasad horyzontalnych w stosunku do potrzeb związanych z realizacją projektu. Dostrzeżona została przydatność szkoleń i spotkań informacyjnych. Pomocnymi źródłami informacji – w opinii beneficjentów – okazały się dokumentacja konkursowa, spotkania informacyjne, strona internetowa, jak również szkolenia, w których chętnie uczestniczyli. Wraz z każdą perspektywą finansową jakość wniosków o dofinansowanie

sowanie ulega poprawie. Beneficjenci mają świadomość, jak ważne są zasady horyzontalne oraz konieczność ich stosowania w projektach.

A z czym beneficjenci mają największy problem?

Niejednokrotnie powielane są standardowe zapisy nieodpasowane do specyfiki projektów. Można wnioskować, że beneficjenci mają problem z przełożeniem idei zasad na warunki projektowe i zastosowaniem ich w praktyce, przy pełnej świadomości ich wagi i doniosłości. Zapisy w dokumentacji konkursowej mają wymiar deklaracyjny, trudny do zweryfikowania.

Która zasada sprawia najczęściej trudności?

Najbardziej zauważalne jest niezrozumienie zasady zrównoważonego rozwoju, która postrzegana jest przez beneficjentów wąsko, tylko przez aspekt środowiskowy. A należy rozumieć to szeroko, czyli jako rozwój społeczny i gospodarczy, który nie może pozostawać w konflikcie z interesami ochrony środowiska i ładu przestrzennego. Problematyczne jest także stosowanie zasady równości szans kobiet i mężczyzn, zwłaszcza w projektach finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W jakich przypadkach wnioski może zostać odrzucone?

Odniesienie się do zasad horyzontalnych jest obligatoryjnym elementem dokumentacji konkursowej i weryfikowane jest na etapie oceny merytorycznej. Jeśli zasady horyzontalne nie będą uwzględnione we wniosku o dofinansowanie, dany wnioskodawca jest odrzucany z dalszego procedowania.

W sytuacji wystąpienia niejasności interpretacyjnych w zakresie zapisów dotyczących zasad horyzontalnych wnioskodawca może zostać wezwany do złożenia wyjaśnień. Przy czym odrzucenie wniosku o dofinansowanie z dalszego procedowania ze względu na niespełnianie zasad horyzontalnych ma charakter incydentalny. Możemy więc stwierdzić, że system oceny i wyboru wniosków o dofinansowanie jest tak skonstruowany, że pozwala na wybór wniosków w najpełniejszym stopniu odnoszących się do zasad horyzontalnych.

Czy na etapie realizacji projektów zdarzały się przypadki nieprzebrzegania tych zasad?

W ramach dotychczas przeprowadzanych kontroli nie odnotowano nieprawidłowości w przestrzeganiu zasad horyzontalnych, a więc nie było przypadków nieuznania pewnych wydatków za kwalifikowalne. Zauważyliśmy natomiast uchybienia wymagające wprowadzenia określonych modyfikacji, które w końcowym efekcie przekładały się na podniesienie jakości i dostępności całego projektu.

Czy beneficjenci korzystają z tzw. mechanizmu racjonalnych usprawnień?

Może przypomnę, że chodzi o możliwość wprowadzenia nowych rozwiązań na etapie realizacji, które nie były uwzględnione w dokumentacji projektowej, np. gdy w projekcie będzie uczestniczyć lub zostanie zatrudniona osoba potrzebująca

konkretnego rodzaju wsparcia. Zastosowane rozwiązanie pomaga dobrać zarówno skalę rozwiązań, jak i rodzaj ułatwień, do potrzeb konkretnych osób, co pozytywnie wpływa na stosowanie zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Tylko 5% beneficjentów skorzystało z tej możliwości, głównie przy okazji projektów szkoleniowych dotyczących adaptacji pomieszczeń czy finansowania transportu dla uczestników projektów. Potencjał jest więc niewykorzystany, dlatego w przyszłości należałoby przeprowadzić akcję informacyjną wśród beneficjentów, by zachęcić ich do korzystania z usprawnień „szytych na miarę”.

Jednym z punktów ewaluacji była analiza możliwości potencjalnej dyskryminacji osób o nieheteronormatywnej orientacji seksualnej. Czy w tym zakresie wykryte zostały nieprawidłowości?

Szczegółowej analizie poddaliśmy przestrzeganie wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Przeprowadzona ewaluacja pokazała, że w ramach RPO WP wytyczne dla instytucji zarządzających i wdrażających fundusze unijne są przestrzegane i nie zauważono odstępstw od ich stosowania. Nie ma zatem ryzyka wykluczenia jakiegokolwiek grupy, w tym mniejszości seksualnych, z możliwości uczestnictwa w projektach bądź korzystania z produktów powstałych w ramach realizowanych projektów.

Jakie rysują się na przyszłość wnioski związane z wdrażaniem zasad horyzontalnych dla Instytucji Zarządzającej RPO WP?

Wydaje się, iż – nawiązując do tego, co powiedziałem wcześniej – priorytetem pozostaje systematyczne poszerzanie wiedzy wśród beneficjentów i wnioskodawców. Będziemy zatem kontynuować skuteczne dotychczasowe rozwiązania, by dotrzeć z informacją do jak najszerszego grona odbiorców. Chodzi m.in. o szkolenia w formie warsztatów nakierowanych na praktyczne aspekty wdrażania zasad, których wykładawcami mogą być np. przedstawiciele organizacji pozarządowych działających w tych obszarach. Ważną rolę odgrywa też współpraca pomiędzy wnioskodawcami a pracownikami instytucji, udzielającymi wyczerpujących informacji i wyjaśnień w zakresie uwzględnienia zasad horyzontalnych w projektach. I wreszcie publikacja materiałów, w których zapisy dokumentacji konkursowej są uszczegóławiane w jasny i przystępny sposób, by pokazać, jak należy realizować zasady horyzontalne.

Wysiłki Instytucji Zarządzającej powinny zatem skupiać się na działalności propagatorskiej i szkoleniowej, ze szczególnym uwzględnieniem jej praktycznego aspektu. Obligatoryjne uwzględnienie bloku dotyczącego praktycznego zastosowania zasad horyzontalnych w projektach w agendzie szkoleń dla beneficjentów, szkolenia dla pracowników Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących, a także dla ekspertów biorących udział w pracach Komisji Oceny Projektów to działania, które powinny sprzyjać pełniejszemu wdrażaniu zasad horyzontalnych w projektach przyjętych do dofinansowania w przyszłości.

Rozmawiał Andrzej Szoszkiewicz

Sztuka przestrzegania różnorodności

Zrównoważony rozwój, równość płci oraz równość szans i niedyskryminacja, w tym dostępność dla osób z niepełnosprawnościami – to zasady, które zostały zakotwiczone w aktach prawnych regulujących funkcjonowanie Unii. Dewizą Unii Europejskiej jest bowiem *in varietate concordia* – jedność w różnorodności.

Zasady horyzontalne zostały sprecyzowane w *Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*. Zawarto je również w Karcie Praw Podstawowych UE, a konieczność ich przestrzegania wprowadzona została do projektów realizowanych z udziałem Funduszy Europejskich. Znalazło to odzwierciedlenie w tzw. rozporządzeniu ogólnym, wskazującym kierunki interwencji środków finansowych Unii. – Uwzględnienie w ramach projektów równego udziału tak kobiet, jak i mężczyzn czy też osób z niepełnosprawnościami powoduje, że osiągamy niespodziewany efekt społeczny w postaci wzrostu poziomu i potencjału kapitału społecznego. Zauważamy różnorodność, która wokół nas panuje: mniejszości narodowe czy osoby o odmiennych poglądach. Są to drobne kroki, ale uwzględniając skalę i zasięg unijnej interwencji, dają wymierny efekt, swoistą wartość dodaną – mówi Krzysztof Gutta, prezes EU-Consult, firmy ewaluacyjnej, która przeprowadziła badania ewaluacyjne dotyczące unijnych programów we wszystkich 16 województwach.

Kompleksowe badanie

Zespół badawczy EU-Consult przez pół roku prowadził ewaluację zarówno Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, jak i realizowanych projektów. – Badaliśmy zasady równości szans i niedyskryminacji, równości płci oraz zrównoważonego rozwoju. Ewaluacji poddano etap programowania wsparcia, wdrażania projektów, monitorowania i sprawozdawczości, ewaluacji, kontroli, prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych, a także działalność gremiów partnerskich. Prześledziliśmy realizację Programu od 2014 r. do momentu podpisania umowy na przeprowadzenie badania, czyli niemal 6 lat – wyjaśnia Gutta.

Do badania zaproszono prawie 2 tys. beneficjentów i ok. 300 uczestników projektów. Wykonano wywiady pogłębione z 37 przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za realizację RPO WP i ekspertami środowiskowymi. Opracowano 12

studiów przypadków dotyczących wdrażania zasad horyzontalnych w projektach współfinansowanych ze środków Regionalnego Programu.

Czas, w którym prowadzona była ewaluacja, przypadł na okres lockdownu zarządzanego na skutek pandemii wirusa SARS-CoV-2. Utrudnione było więc skontaktowanie się z przedstawicielami instytucji publicznych i prywatnych przedsiębiorstw. – Staraliśmy się wykorzystać zróżnicowane środki komunikacji, by dotrzeć do respondentów. Pomogło zarówno bogate doświadczenie ankierów, moderatorów i członków zespołu badawczego, jak i posiadane oprogramowanie, umożliwiające prowadzenie badań z wykorzystaniem nowoczesnej technologii – tłumaczy prezes.

Naczynia połączone

Projekt oraz poszczególne jego etapy należy rozpatrywać jako system naczyń połączonych. Wszystkie jego elementy muszą być zatem przemyślane. Stąd duża rola profesjonalnego przygotowania wniosku uwzględniającego wyzwania i potrzeby. Ważna jest tu nie tylko diagnoza społeczno-gospodarcza, z której wynika potrzeba realizacji przedsięwzięcia, ale również znajomość zasad realizacji Programu. – Zdarza się, że wnioskodawcy mają bardzo dobre, nieoczywiste pomysły, które w nietuzinkowy sposób przyczyniają się np. do realizacji zasad horyzontalnych – dopowiada Gutta.

Beneficjenci wiedzą na temat zasad horyzontalnych używają z dokumentacji konkursowej, aktów prawnych i wytycznych ministerialnych. Informacji udzielają im również pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich. Co więcej, wsparcie to jest przez nich wysoko oceniane. To sygnał dla przedstawicieli Instytucji Zarządzającej RPO WP, że ich działania są potrzebne i skuteczne. – Działalność informacyjno-szkoleniowa w województwie podkarpackim jest dobrze prowadzona. Widać to zarówno w zagadnieniach poruszanych na szkoleniach, jak i w zaangażowaniu pracowników urzędu marszałkowskiego. Dzięki takiemu podejściu tego typu działania mogą być dużym wsparciem i przyczyniać się do przygotowania i złożenia wysokiej jakości wniosków o dofinansowanie – podkreśla Krzysztof Gutta.

Prezes EU-Consult akcentuje, że zasady horyzontalne powinny być brane pod uwagę już na etapie programowania, m.in. poprzez zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych w proces przygotowań, ewaluacji, monitorowania czy działań informacyjno-promocyjnych. Zewnętrzni eksperci stają się bowiem wyrazicielami potrzeb małych społeczności.

Wnioski na przyszłość

Cykliczna ewaluacja programów umożliwia nie tylko ocenę stanu przestrzegania zasad horyzontalnych, lecz także wyciągnięcie wniosków na przyszłość. W raporcie z ewaluacji wskazano, że problemem jest uwzględnienie w projektach infrastrukturalnych zasad równości szans i niedyskryminacji oraz równości płci. Ulokowanie zasad horyzontalnych w systemie prawnym wspólnoty powoduje, że przedsięwzięcia współfinansowane z Unii Europejskiej powinny odnosić się przynajmniej neutral-

nie do tych zasad. – W przypadku gospodarowania odpadami jest to trudniejsze niż w przypadku szkoleń albo aktywizacji zawodowej. W tym kontekście warto zadbać np. o zróżnicowanie płciowe w zespołach zarządzających projektami bądź zatrudnić osoby z niepełnosprawnościami – dodaje Gutta.

Wśród rekomendacji sporządzonych przez zespół ewaluacyjny jest dalsze prowadzenie działań szkoleniowych, skierowanych zarówno do wnioskodawców i beneficjentów, jak i przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za Program. – Na pracownikach instytucji wdrażających ciąży olbrzymia odpowiedzialność. Potrzebują oni wsparcia m.in. w zakresie interpretacji zmieniającego się prawa dotyczącego realizacji projektów wspieranych ze środków UE. Od jakości udzielonego im wsparcia zależy wiedza przekazywana wnioskodawcom i beneficjentom – podkreśla prezes Gutta. Nie należy zatem bagatelizować żadnego ogniwa wchodzącego w skład łańcucha systemu realizacji Programu.

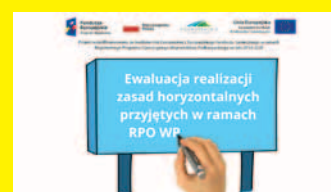
Nowa perspektywa

W raporcie znajdziemy także wskazówki dotyczące rozwiązań, które należałoby wprowadzić w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 w zakresie wdrażania zasad horyzontalnych. Rekomendacje powstały po analizie dostępnych projektów i aktów prawnych regulujących wdrażanie Funduszy Europejskich w przyszłości. Zakładają one położenie dużego nacisku na kwestie związane m.in. z gospodarką niskoemisyjną i gospodarką o obiegu zamkniętym przy założeniu, że 25% środków zostanie przeznaczonych na cele związane z klimatem. Europa będzie zatem promować czystą i sprawiedliwą transformację energetyki, zielone i niebieskie inwestycje, gospodarkę o obiegu zamkniętym. „Powyższe nakazuje przypuszczać, że w przyszłej perspektywie finansowej istotne znaczenie będzie przypisywane zasadzie zrównoważonego rozwoju” – czytamy w raporcie. Pojawiają się także zagadnienia dotyczące współpracy między regionami oraz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Jeśli chodzi o Europejski Fundusz Społeczny, to autorzy wskazują na walkę z ubóstwem oraz promowanie włączenia społecznego, jak też poprawę warunków zatrudnienia dla osób młodych.

Andrzej Szoszkiewicz

Raport „Ewaluacja realizacji zasad horyzontalnych przyjętych w ramach RPO WP 2014-2020” dostępny jest na stronie rpo.podkarpackie.pl w zakładce „Badania ewaluacyjne”.

Zobacz film o raporcie:

Równość szans i niedyskryminacja

Aby uzyskać dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego, projekt musi spełnić wymogi minimalne w zakresie zgodności z politykami horyzontalnymi i zasadami unijnymi. Wnioski o dofinansowanie są oceniane przez Komitet Oceny Projektów w oparciu o standard minimum w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn oraz zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Co oznacza dostępność?

Od 2018 r. projektodawców obowiązują Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 wraz z załącznikami:

- nr 1 – Standard minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS
- nr 2 – Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020.

W dokumencie tym doprecyzowano wymagania w zakresie **standardów dostępności**, wskazując wyraźnie, że nie wystarczy samo zadeklarowanie prowadzenia rekrutacji w sposób umożliwiający zgłoszenie się osób z niepełnosprawnościami czy realizacji projektu w pomieszczeniach bez barier architektonicznych. Niepełnosprawność określa nie tylko osobę na wózku inwalidzkim, ale także osobę niewidomą, słabowidzącą, głuchą, słabosłyszącą, z trudnościami komunikacyjnymi, z chorobami lub zaburzeniami psychicznymi. A zatem każda osoba, niezależnie od swoich dysfunkcji, ma prawo w pełni korzystać ze wsparcia w ramach projektu. Oznacza to, że od projektodawców oczekuje się uważności w analizowaniu różnorodnych, lecz konkretnych barier i potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Przykładowo, jeśli do projektu zgłosi się osoba niedowidząca, trzeba dla niej odpowiednio przygotować materiały lub umożliwić wejście z psem przewodnikiem, a dla osoby niedosłyszącej zaangażować tłumacza języka migowego itd.

Przyjęcie założenia, że do udziału w projekcie nie zgłoszą się osoby z niepełnosprawnościami lub zgłoszą się wyłącznie osoby z określonymi rodzajami niepełnosprawności przewidzianymi przez projektodawcę, jest dyskryminacją. Podobnie dyskryminacją będzie odmowa przyjęcia do udziału w projekcie osoby z niepełnosprawnościami ze względu na brak rozwiązań umożliwiających jej uczestnictwo.

Od projektodawców oczekuje się zatem konkretnych działań. Sama deklaracja, że będą przestrzegane zasady równości szans i niedyskryminacji, nie jest już wystarczająca. W takich przypadkach osoby oceniające wniosek wzywają do wyjaśnienia, jakie konkretnie działania projektodawca zamierza podjąć, aby jego projekt faktycznie był zgodny z zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Skąd wziąć środki na umożliwienie każdej osobie uczestnictwa w projekcie?

Odpowiedź jest prosta – z dobrze przygotowanego i przeemyślanego budżetu. Jeśli na etapie planowania projektu projektodawca wie, że w grupie docelowej będą osoby z daną niepełnosprawnością, może w budżecie zapisać środki na kupno lub wynajem potrzebnych urządzeń, zaangażowanie tłumacza itp. Może więc sfinansować wynikające z analizy potrzeb rozwiązania, które likwidują lub minimalizują bariery, aby umożliwić wszystkim osobom korzystanie ze wsparcia w ramach projektu na takich samych prawach.

Jeśli jednak projektodawca, pomimo należytych starań, na etapie planowania nie był w stanie przewidzieć, jakie usprawnienia będą potrzebne uczestniczkom i uczestnikom, aby w pełni mogli skorzystać z projektu, wówczas – realizując projekt – może wystąpić o uruchomienie **mechanizmu racjonalnych usprawnień**, o którym więcej w dalszej części artykułu.

Dobrze zaplanowany projekt bazuje na **zasadach uniwersalnego projektowania**, czyli takiego planowania działań oraz opracowywania produktów, które będą użyteczne dla wszystkich, bez potrzeby wprowadzania specjalistycznych zmian. Przykładem jest zamieszczanie na stronach internetowych opracowanych w projekcie dokumentów spełniających standard WCAG 2.1. Oznacza to, że wszystkim zdjęciom, rysunkom, schematom, wykresom czy animacjom towarzyszy tekst alternatywny (opis istotnych informacji, niedostępnych dla osoby niedowidzącej, np. opis okolicy, osób widocznych na zdjęciu/rysunku, dane widoczne na wykresie, dźwięków, takich jak oklaski, śmiech, odgłosy tła).

W przypadku projektów, w których przewiduje się wynajem sali na spotkania, oczekuje się, że już we wniosku o dofinansowanie, a następnie w opisie przedmiotu zamówienia w zapytaniu ofertowym znajdą się informacje, że budynek, sala, zaplecze socjalne i sanitarne będą dostępne dla osób z niepełnosprawnościami, tzn. nie będzie w nich barier architektonicznych, będą wyposażone w stosowne podjazdy lub podnośniki, z toaletami dostosowanymi do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przynajmniej na tych kondygnacjach, na których ma być szkolenie/spotkanie. Jeśli takie zapisy nie zostaną uwzględnione, wówczas wybrany obiekt może nie spełniać wymogów związanych z dostępnością. W sytuacji zgłoszenia się na szkolenie osoby z niepełnosprawnością ruchową trzeba będzie zmienić miejsce lub zorganizować dodatkowe wsparcie, umożliwiające jej pełny w nim udział.

Innym przykładem zastosowania uniwersalnego projektowania jest zapis we wniosku o dofinansowanie, a następnie w zapytaniu ofertowym na catering czy dostawę materiałów szkoleniowych, że jeśli zaistnieje taka konieczność wynikająca ze specjalnych potrzeb uczestniczek i uczestników, zgłoszonych przez Zamawiającego po przeprowadzeniu procesu rekrutacji, Wykonawca winien przygotować posiłki/materiały w formie dostosowanej do ich potrzeb. W ten sposób zostanie zagwarantowany udział we wsparciu wszystkim, niezależnie od indywidualnych ograniczeń czy dysfunkcji.

Skoro to takie proste, dlaczego nie jest ogólną praktyką stosowaną przez wszystkich projektodawców?

Nie ma na to jednoznacznej odpowiedzi. Często wynika to z braku refleksji czy wcześniejszych przyzwyczajęń. Powodem może być też obawa, aby kontrolujący nie zakwestionowali takich zapisów w zapytaniach ofertowych jako niejasnych lub kosztochłonnych. Skoro nie wiadomo, czy do projektu przystąpi osoba z niepełnosprawnością, po co szukać odpowiednio dostępnej sali? Może wystarczy ta, z której korzystaliśmy do tej pory? Jeśli dysponujemy własną salą, możemy ją oczywiście wykorzystać w projekcie. Pamiętajmy jednak o tym, że gdy pojawi się osoba, która będzie potrzebować dodatkowych usprawnień, musimy jej zagwarantować pełne uczestnictwo w projekcie na równi z pozostałymi uczestniczkami i uczestnikami. Dlatego tak

ważne jest, aby na etapie rekrutacji do projektu zebrać informacje o potrzebach i niezbędnych usprawnieniach, które zapewnią rekrutowanym osobom pełen udział w projekcie.

Obowiązkiem projektodawcy jest również dopytanie o specjalne potrzeby uczestniczki i uczestnika projektu, zarówno na etapie tworzenia założeń projektu, jak i rekrutacji. Dobrą praktyką jest formułowanie pytania w sposób naturalny, nie-stygmatyzujący osób z niepełnosprawnościami („Co możemy zrobić, aby Pani/Pan czuła/czuł się u nas komfortowo?”), wskazując możliwe działania:

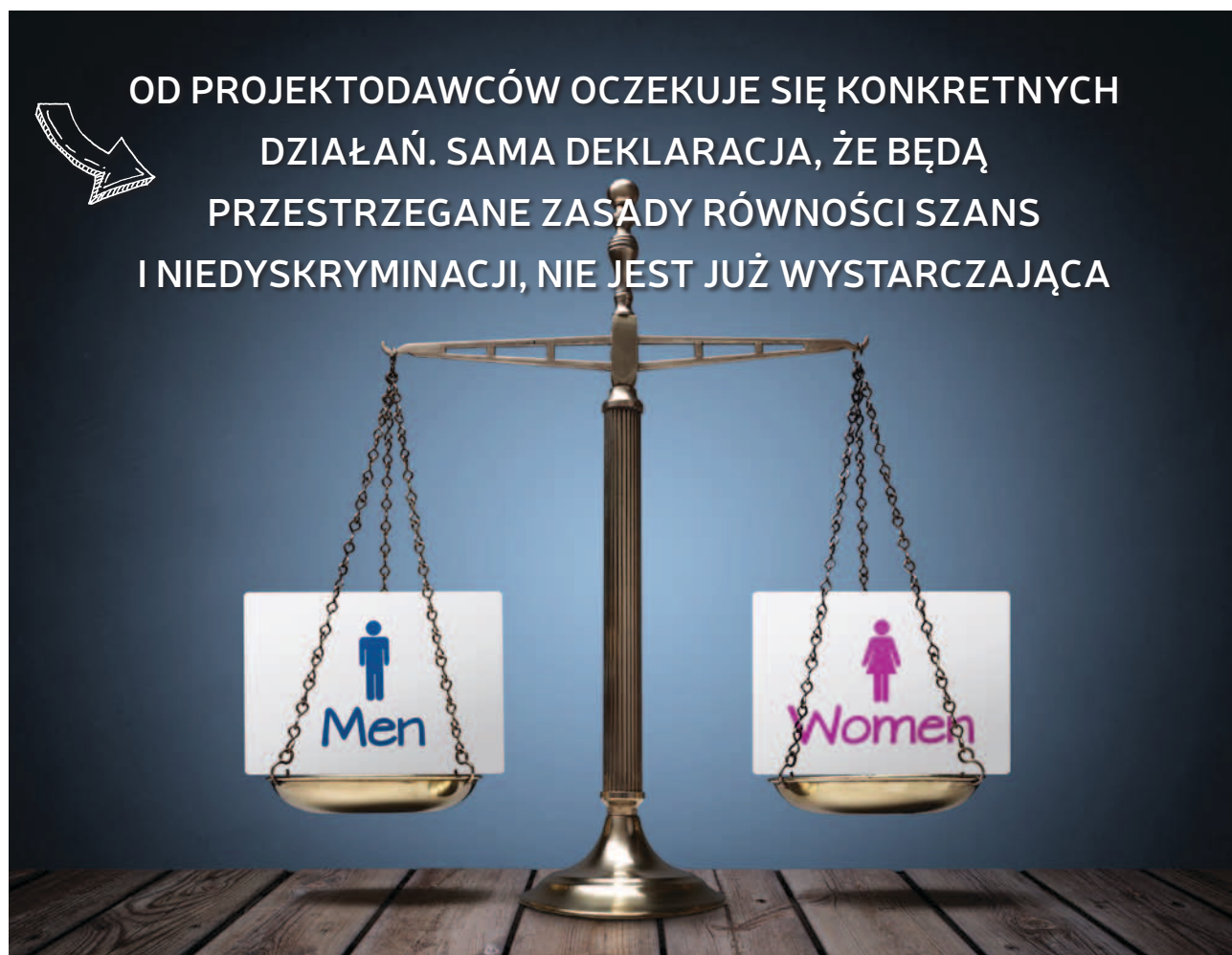
- budynek bez barier architektonicznych (wejście na poziomie terenu wokół budynku, wyposażenie w pochylnię, podnośnik lub windę)
- przygotowanie materiałów z większą czcionką niż standardowa
- tłumacz polskiego języka migowego (PJM)
- materiały w języku Braille'a
- pętla indukcyjna
- wsparcie asystenta dla np. osoby niewidomej, osoby głuchoniewidomej, osoby z niepełnosprawnością ruchową
- zapewnienie warunków dla psa asystującego
- specjalne potrzeby żywieniowe (jakie...)
- inne (jakie...)

Umożliwienie na etapie rekrutacji zgłoszenia specjalnych potrzeb powoduje, że projekt staje się rzeczywiście dostępny, a osoby z niepełnosprawnościami czują się tak samo ważne i potrzebne, jak każda inna uczestniczka czy uczestnik.

Czy otwarte spotkania muszą być dostępne dla wszystkich?

W przypadku organizacji spotkań otwartych (impreza promocyjna, piknik rodzinny), które nie muszą być wcześniej zgłoszone, wszystkim potencjalnym uczestniczkom i uczestnikom trzeba zagwarantować możliwość pełnego udziału. Tego typu przedsięwzięcia muszą się odbywać w miejscach bez barier architektonicznych, z zapewnieniem tłumacza migowego, materiałów w co najmniej wersji elektronicznej odczytywanej z użyciem przeznaczonych do tego systemów, z możliwością wprowadzenia psa przewodnika. A jeśli oferowany jest catering – z możliwością wyboru bezpiecznego dla zdrowia posiłku.

Zasady te wynikają ze wspomnianego już **załącznika nr 2 – Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020**. Opisano w nim wymogi, jakie każdy z realizowanych projektów musi spełnić, bez względu na to, czy na etapie jego planowania były one brane pod uwagę. Organizacja szkoleń musi być zgodna ze **standardem szkoleniowym**. Miejsce organizowania szkolenia musi być pozbawione barier architektonicznych. Komunikacja pomiędzy organizatorem a uczestniczkami i uczestnikami powinna być zapewniona na co najmniej dwa sposoby: z wykorzystaniem telefonu, e-maila, spotkania osobistego lub przez osobę trzecią. Standard zobowiązuje nas też do dopytania w formularzu rekrutacyjnym o szczególne potrzeby. Jeśli one występują, wówczas konieczne jest zagwarantowanie np. dostępnych materiałów szkoleniowych, tłumacza migowego czy transportu na miejsce szkolenia.

dostępne materiały rekrutacyjne i szkoleniowe	dopytanie o szczególne potrzeby	miejsce dostępne architektonicznie	transport na miejsce udzielenia usługi
---	---------------------------------	------------------------------------	--

Znajomość standardów jest wymagana zarówno na etapie tworzenia wniosku o dofinansowanie, jak i realizacji projektu. Udzielając wsparcia, projektodawca musi działać w zgodzie ze standardem szkoleniowym (szkolenia, kursy, warsztaty, doradztwo), edukacyjnym (wsparcie szkół i przedszkoli), informacyjno-promocyjnym (spotkania, plakaty, kontakt z biurem projektu), cyfrowym (treści zamieszczane na stronie internetowej) i architektonicznym (montaż dźwigu osobowego, adaptacja powierzchni dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami). Jeśli oczywiście takie działania przewiduje w swoim projekcie.

Co możemy zrobić, jeżeli nie mamy w budżecie środków na pokrycie kosztów np. transportu na miejsce szkolenia osoby z niepełnosprawnością?

Możemy wówczas skorzystać z **mechanizmu racjonalnych usprawnień**. W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego przewidziano możliwość sfinansowania koniecznych, ale racjonalnych zmian i dostosowań, które nie zostały uwzględnione we wniosku o dofinansowanie projektu. Możemy wnioskować o przesunięcie środków w budżecie lub o zwiększenie wartości projektu. Jeśli budżet nie pozwala nam na wygospodarowanie oszczędności na ten cel, instytucji, z którą podpisaliśmy umowę o dofinansowanie, przedstawiamy efektywny sposób zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego i godnego udziału w projekcie wraz z wyceną planowanych usprawnień. Instytucja podejmie decyzję co do zasadności i racjonalności poniesienia dodatkowych kosztów.

Maksymalna wysokość usprawnień na jedną osobę w projekcie wynosi **12 tys. zł brutto**. Środki te mogą służyć do sfinansowania kupna lub wypożyczenia systemów wspomagających słyszenie, podnośników, drukarek brajlowskich, zaangażowanie tłumacza języka migowego itp. Są to koszty, które zwiększają wartość danego zadania i są pokrywane w ramach kosztów bezpośrednich. Oznacza to, że od każdej złotówki wydanej dodatkowo na umożliwienie danej osobie udziału w projekcie naliczamy sobie stosowny procent kosztów pośrednich na pokrycie dodatkowych kosztów zarządzania i koordynacji.

A co z realizacją zasady równości szans kobiet i mężczyzn?

Większość wniosków o dofinansowanie spełnia **standard minimum w zakresie równości szans kobiet i mężczyzn**, a te, które budzą wątpliwości, są poprawiane na etapie negocjacji. Dlatego można odnieść nieprawdziwe wrażenie, że w tej perspektywie finansowej kładzie się mniejszy nacisk na działania równościowe.

Niestety nadal wielu projektodawców po podpisaniu umowy o dofinansowanie sądzi, że wystarczy podać wskaźniki

produktu i rezultatu z podziałem na płeć. Tak jednak nie jest. Od projektodawcy oczekuje się, że na każdym etapie realizacji projektu będzie mógł wykazać się faktycznym stosowaniem zasady równości szans kobiet i mężczyzn.

Jakby na przekór temu zdarzają się w projektach EFS sytuacje wzmacniania stereotypów. Przykładem jest proponowanie zawodu florystki czy opiekunki paniom, zaś murarza i kierowcy panom, wskazywanie dzieciom w szkole obrazków z mamą stojącą z łyżką w kuchni i tatą wychodzącym do pracy z teczką w rękę. Pamiętajmy, że każdy projekt w ramach EFS musi wspierać równość szans kobiet i mężczyzn, gwarantując, że nie dojdzie w nim do jakiegokolwiek formy dyskryminacji. A takie nieumyślne wzmacnianie stereotypowych ról społecznych również jest formą dyskryminacji. Dlatego należy zachować szczególną ostrożność. Pomocne jest używanie języka równościowego, wrażliwego na płeć. Nawet jeśli pewne nazwy stosowane w języku polskim w żeńskiej formie nas drażnią, warto eksperymentować, a przynajmniej zadbać o równościowy przekaz. Przykładowo w ogłoszeniu rekrutacyjnym na szkolenia dla kierowców, jeśli wskażemy, że „*kandydatki i kandydaci proszeni są o nadsyłanie wypełnionych formularzy rekrutacyjnych na adres...*”, wówczas kierujemy przesłanie językiem równościowym do obydwu płci. Takiego warunku nie spełnia treść: „*wypełnione formularze rekrutacyjne należy przesyłać na adres...*”. Publikując zdjęcia, również możemy zadbać o ich różnorodność i równościowe znaczenie. Wybierzmy te, na których są kobiety, mężczyźni, osoby z niepełnosprawnościami, różnych narodowości w aktywnych, niestereotypowych rolach. Jedno zdjęcie, jedno hasło może zachęcić lub zniechęcić do działania, otworzyć bądź zamknąć szanse przed człowiekiem. Jedno przemyślane zdjęcie, jedno dobrze dobrane hasło napisane językiem równościowym... Tylko tyle, czy aż tyle?

Dlaczego to takie ważne?

Realizując projekt, mamy obowiązek zagwarantowania każdej uczestniczce i uczestnikowi korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami. Dlatego, dążąc do doskonałości, planujemy projekty zgodnie z zasadą uniwersalnego projektowania. Dopytujemy przy rekrutacji o niezbędne usprawnienia, które pozwolą wszystkim w pełni skorzystać ze wsparcia. Nie bójmy się sięgać po mechanizm racjonalnych usprawnień. Dbajmy o język i wizualizację w komunikacji z uczestniczkami i uczestnikami na każdym etapie realizacji projektu, aby wzmacniały one pozytywny wizerunek mieszkanki i mieszkańców naszego województwa oraz faktycznie wzmacniały ich w niestereotypowych rolach rodzicielskich, społecznych, edukacyjnych i zawodowych. To tak niewiele, a może zmienić wiele.

Ingrid Szrajer
doradczynie ds. funduszy unijnych ACCES CONSULTING

Wspierając środowisko

Dynamicznie rozwijająca się gospodarka zmusza firmy do ciągłego poszukiwania nowych form działania przynoszących korzyści finansowe. Te przez lata były wyznacznikiem sukcesu, a koszty, jakie ponosiło przy tym środowisko naturalne, postrzegano jako mniej istotne. W końcu proces degradacji otoczenia w wyniku działalności człowieka oraz znaczne zubożenie zasobów naturalnych zmusiły ludzkość do wypracowania kompromisu.

O negatywnych skutkach zanieczyszczenia środowiska nie trzeba już chyba nikogo przekonywać. Zmianę świadomości widać chociażby w naszym nastawieniu i działaniach. Z większą uwagą segregujemy odpady, oszczędzamy energię elektryczną i wodę. Na dachach domów pojawia się coraz więcej paneli fotowoltaicznych, a stare kopciuchy zastępowane są nowoczesnymi piecami. Zmienia się też podejście właścicieli firm. Przybywa tych, którzy rozwój swojego biznesu wiążą z dbałością o otoczenie i szukają takich rozwiązań i technologii, które będą zmniejszać negatywne oddziaływanie gospodarki na środowisko. Działania te wpisują się w koncepcję zrównoważonego rozwoju, zakładającą rozwój cywilizacyjny z zachowaniem i poszanowaniem praw przyrody oraz społeczno-gospodarczych aspiracji ludzkości.

Działalność firmy Ekolinia z Młodochowa w gminie Gawłuszowice doskonale wpisuje się w ten trend. Firma od 20 lat zajmuje się projektowaniem i produkcją linii technologicznych do recyklingu oraz sortowania odpadów komunalnych i tworzyw sztucznych. Produkuje również pojedyncze urządzenia do recyklingu m.in. opon i szkła. Jej klienci to zarówno podmioty krajowe, jak i zagraniczne.

Recykling to w uproszczeniu odzyskiwanie i ponowne użycie odpadów przy jak najmniejszym wkładzie energetycznym. Ważna jest tu właściwa selekcja odpadów, a następnie ich przetworzenie na nowe produkty. Surowiec odzyskuje się możliwie wielokrotnie, aż straci swój potencjał. Celem jest oszczędność energii oraz ochrona dóbr naturalnych, a w efekcie zrównoważony rozwój naszej planety.

Projekt: Wprowadzenie nowej generacji maszyn do recyklingu tworzyw sztucznych Ekolinia Grind 2.0. poprzez wdrożenie wyników prac B+R przedsiębiorstwa Ekolinia Mariusz Mieszkowicz

Poddziałanie: 1.4.1 *Dotacje bezpośrednie*, typ projektu „Rozwój MŚP”

Wartość projektu: ok. 3,14 mln zł

Dofinansowanie: ok. 1,22 mln zł

Innowacyjna linia technologiczna

Właściciel firmy Mariusz Mieszkowicz uznał, że dla dalszego rozwoju firmy i podniesienia jej konkurencyjności warto sięgnąć po unijną dotację. Uzyskanie wsparcia z RPO WP (poddziałanie 1.4.1 *Dotacje bezpośrednie*, typ projektu „Rozwój MŚP”) poprzedziły prace badawczo-rozwojowe realizowane we współpracy m.in. z Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie. Dzięki nim powstała innowacyjna w skali Europy, wysokowydajna linia do recyklingu tworzyw sztucznych – Ekolinia Grind 2.0. Całość prac realizowano od lutego 2017 r. do końca stycznia 2018 r.

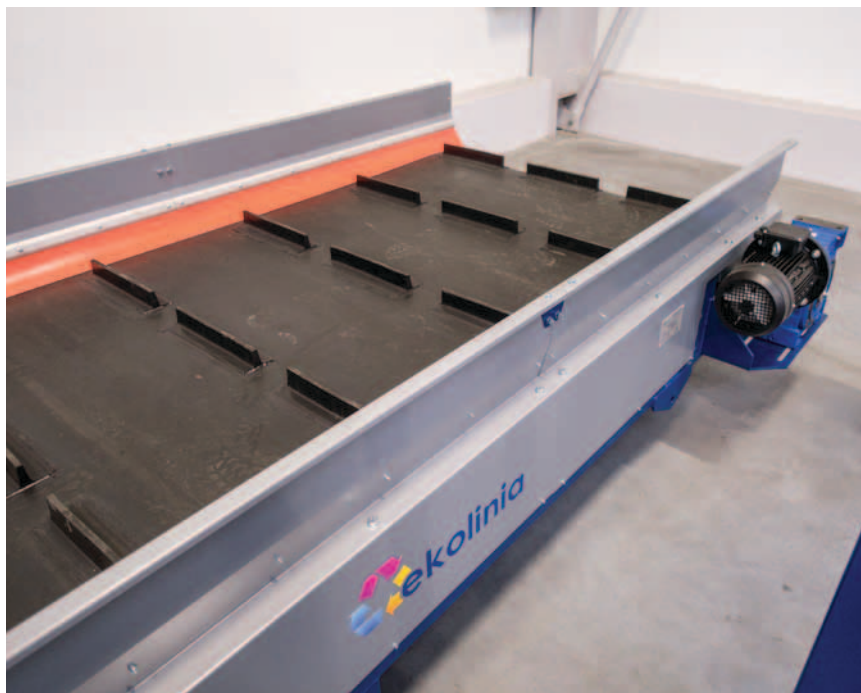
Projekt składał się z dwóch części. Pierwsza z nich obejmowała rozbudowę zakładu o część magazynową. Obecnie składowane są w niej elementy metalowe potrzebne do produkcji nowych urządzeń. – Przedmiotem dofinansowania był także zakup sprzętu do wytwarzania maszyn służących do recyklin-

gu oraz specjalistycznego sprzętu pomiarowego niezbędnego w procesie powstawania takich urządzeń – wyjaśnia Mariusz Mieszkowicz.

Ekolinia Grind 2.0 może być wykorzystywana do odzysku wszelkich tworzyw sztucznych, zarówno miękkich (folie), jak i tych znacznie twardszych (butelki, opakowania, inne elementy plastikowe). Zastosowano w niej innowacyjne rozwiązania technologiczne, w tym m.in. system ostrzy noży rotująco-rozdrabniających. Mariusz Mieszkowicz wyjaśnia, że najważniejszym celem projektu był zakup takich maszyn, które będą potrzebowały do pracy znacznie mniej prądu niż używane do tej pory. To nie tylko obniża koszty działalności firmy, ale jest też pozytywne dla środowiska.

– Produkowane przez nas linie technologiczne, a także pojedyncze maszyny, które mamy w ofercie, cechują się znacznie mniejszą energochłonnością niż te wcześniejsze. W nowym sprzęcie udało się nam ograniczyć wykorzystanie energii elektrycznej nawet o 20% – tłumaczy właściciel. Jak dodaje, linia Grind 2.0 zużywa też ok. 15% mniej wody niezbędnej do płukania odpadów w stosunku do poprzednio wykorzystywanych rozwiązań. Kolejną zaletą jest zmniejszenie hałasu pracujących urządzeń.

Przygotowany surowiec jest oczyszczany, myty, suszony i wreszcie rozdrabniany. W procesie produkcyjnym zastosowano maszyny wykorzystujące mechaniczną obróbkę metali,

bez konieczności użycia środków chemicznych. Zrezygnowano również z użycia rozpuszczalników organicznych. Dzięki zmodernizowaniu parku maszynowego proces recyklingu stał się bezinwazyjny dla środowiska.

Ekolinia Grind 2.0 jest też łatwa w obsłudze i nie ma w niej jakichkolwiek barier dla osób z niepełnosprawnościami. Wymaga jedynie zaprogramowania i przygotowania materiału przeznaczonego do recyklingu.

Barbara Kozłowska

Uzdrowska peretka Podkarpacia

Iwonicz-Zdrój jest największym i najstarszym uzdrowiskiem w województwie podkarpackim. Lecznicze walory występujących tutaj wód mineralnych opisał już w 1578 r. Wojciech Oczko, nadworny medyk królów polskich: Stefana Batorego i Zygmunta III Wazy. Wtedy też zaczęto zwracać uwagę na doskonały klimat kurortu. W dwudziestoleciu międzywojennym miejscowość stała się bardzo popularna wśród bywalców „wód” i tak pozostało do dziś.

Projekt: Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa Szpitala Uzdrawiskowo-Rehabilitacyjnego „Excelsior” w Iwoniczu-Zdroju wraz z zakupem sprzętu rehabilitacyjnego oraz zagospodarowaniem otoczenia

Działanie: 6.1 *Rozwój potencjału endogenicznego regionu*

Wartość projektu: ok. 8,83 mln zł

Dofinansowanie UE: ok. 6,47 ml zł

„Excelsior” jest jednym ze sztandarowych budynków i jedynym szpitalem uzdrawiskowym w Iwoniczu-Zdroju. Jego budowę rozpoczęli w 1927 r. Załuscy, ówcześni właściciele uzdrowiska, na zboczu Góry Przedziwnej. Zamierali stworzyć tu luksusowy i nowoczesny budynek kurortowy. Obiekt od 1985 r. utrzymuje status szpitala uzdrawiskowego, a obecnym właścicielem jest spółka Uzdrawisko Iwonicz.

Budynek w ostatnich latach przeszedł gruntowną modernizację, stając się nowoczesnym i komfortowym obiektem uzdrawiskowo-rehabilitacyjnym. – Zdecydowaliśmy się na realizację projektu z dofinansowaniem unijnym, ponieważ brakowało nam łóżek szpitalnych. Dzięki temu w ubiegłym roku dobudowaliśmy czterokondygnacyjne skrzydło, dopasowane architektonicznie do zabytkowej części – mówi Krzysztof Guzik, dyrektor ds. sprzedaży i marketingu Uzdrawiska Iwonicz SA.

Dla kuracjuszy i turystów

W nowym obiekcie na wyższych kondygnacjach znajdują się pokoje z łazienkami, które przystosowano do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Powiększyły one bazę noclegową szpitala o 70 miejsc (łącznie obiekt dysponuje 280 miejscami). Według szacunków, w ciągu roku zakwaterowanych może być tu prawie 4,5 tys. kuracjuszy. Niższe piętra przeznaczono zaś na nowoczesną bazę zabiegową. Dzięki temu ofertę leczniczą poszerzono o zabiegi działające w oparciu o system biofeedback. To najnowszy trend leczenia uzdrawiskowego, pozwalający na komputerową ocenę bieżących i końcowych postępów rehabilitacji. – Badania naukowe pokazują, że rehabilitacja z wykorzystaniem wirtualnej rzeczywistości i biofeedbacku zwiększa skuteczność oraz przyspiesza efekty lecznicze. Atrakcyjna forma rehabilitacji, przypominająca grę komputerową, sprawia, że pacjent bardziej angażuje się w ćwiczenia. Dodatkowo jest on na bieżąco informowany, czy poprawnie wykonuje ćwiczenia i czy prawidłowo angażuje siłę mięśniową. Pozwala to również na stały monitoring pacjenta podczas rehabilitacji i zwiększa bezpieczeństwo wykonywanych ćwiczeń – wyjaśnia Krzysztof Guzik. Nowością jest także urządzenie do magnetoledoterapii. Stosowane w nim tzw. białe światło pomaga w leczeniu chorób zwyrodnieniowych stawów. Magnetoterapia działa bowiem przeciwobrzękowo, przeciwzapalnie, a do tego łagodzi ból.

W ramach projektu powstała również nowa klatka schodowa z nowoczesną, przestronną windą. – Inwestycja znacznie poprawiła dostępność różnych pomieszczeń, a tym samym

rozwiązała wiele problemów naszych pacjentów. Na rehabilitację kierowane są do nas osoby, które w wyniku swojej choroby mają problem z poruszaniem się, uzależnione są od pomocy osób trzecich. Jednym z celów projektu było zatem przeciwdziałanie wykluczeniu ze społeczeństwa osób z dysfunkcją narządu ruchu – wyjaśnia dyrektor Guzik.

W dobudowanym skrzydle i w otoczeniu szpitala udało się usunąć bariery architektoniczne. Wyremontowana została droga dojazdowa oraz miejsca parkingowe, a teren wokół zagospodarowano. Powstała m.in. zewnętrzna siłownia, z której korzystać mogą kuracjusze i turyści, podobnie jak z poidelka z wodą leczniczą „Elin”. Pojawiły się nowe ścieżki spacerowe

INWESTYCJE ZAOWOCOWAŁY TEŻ WDROŻENIEM PROGRAMU REHABILITACJI OSÓB ZE SCHORZENIAMI NARZĄDU RUCHU

dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową. Dodatkową atrakcją jest ścieżka zdrowotno-dydaktyczna, która prowadzi przez centrum Iwonicza-Zdroju. W ramach projektu odrestaurowana została również elewacja i dach budynku „Źródło Józefa” w centrum uzdrowiska.

Kurort przyjazny ludziom i środowisku

– Uważam, że najważniejszym efektem projektu jest większa dostępność naszych pobytów leczniczych i zabiegów rehabilitacyjnych. To był nasz główny cel. Poza tym poszerzenie oddziałów i stworzenie nowych gabinetów zabiegowych skutkuje wzrostem liczby zatrudnionych. Praca związana z obsługą kuracjuszy i turystów jest źródłem utrzymania dla wielu mieszkańców – podsumowuje Krzysztof Guzik.

Inwestycje zaowocowały też wdrożeniem programu rehabilitacji osób ze schorzeniami narządu ruchu. Dzięki wyposażeniu w nowoczesny sprzęt do rehabilitacji w Szpitalu Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjnym „Excelsior” możliwe jest prowadzenie kompleksowej rehabilitacji neurologicznej, reumatologicznej, ortopedycznej i pourazowej w oparciu o najnowsze osiągnięcia nauki.

Co ważne, zwłaszcza na terenie uzdrowiskowym, projekt zakłada poszanowanie zasady zrównoważonego rozwoju poprzez zachowanie zasobów naturalnych oraz ograniczenie presji na środowisko. Nowoczesna infrastruktura i wyposażenie szpitala mają zmniejszone zapotrzebowanie na energię elektryczną w porównaniu z wykorzystywanym w starej części obiektu.

Barbara Kozłowska

Szkola

tolerancji i empatii

Uniwersytet Rzeszowski (UR) kształci obecnie prawie 17 tys. studentów, w tym ok. 400 osób z niepełnosprawnościami. Kadra UR wiele wysiłku wkłada w to, by uczelnia była miejscem przyjaznym i dostosowanym do ich potrzeb.

Projekt: Przyjazny nURT – rozwój dostępności UR

Działanie: 3.5 Kompleksowe programy szkół wyższych POWER

Wartość projektu: ok. 11,18 mln zł

Dofinansowanie: ok. 9,42 mln zł

W 2009 r. Uniwersytet Rzeszowski – jako pierwszy w regionie wśród szkół wyższych – powołał Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych (BON). Od tej pory główny ciężar dostosowania budynków i przygotowania kadry do potrzeb osób z niepełnosprawnościami spoczywa właśnie na tej jednostce. – W tym roku naukę rozpoczęło ok. 150 studentów z niepełnosprawnościami. W większości są to osoby z orzeczeniem, ale mamy też studentów, którzy pochodzą z małych miejscowości, gdzie

wszyscy się znają. Bywa, że rodzice wstydzą się niepełnosprawności swoich dzieci i rezygnują z orzeczenia. To oznacza też rezygnację ze specjalnego stypendium – wyjaśnia dr hab. Iwona Tabaczek-Bejster, pełnomocniczka rektora ds. osób niepełnosprawnych. Ten tylko przykład pokazuje, jak wiele trzeba zmienić w myśleniu społeczeństwa, aby osoby z niepełnosprawnościami nie były dyskryminowane.

Ułatwienia dla potrzebujących wsparcia

Nadrzędnym celem Biura jest zapewnienie takim osobom pełnego udziału w kształceniu lub prowadzeniu działalności naukowej. UR swoją misję realizuje m.in. poprzez likwidację barier architektonicznych. Osobom korzystającym z wózków inwalidzkich poruszanie się pomiędzy piętrami umożliwiają tzw. schodołazy, a osobom niewidomych i niedowidzących – oznakowania w alfabecie Braille'a i zamontowane znaczniki schodowe. – Zdarza się, że przenosimy zajęcia z drugiego piętra na parter, jeśli grupa, w której jest osoba na wózku, ma je mieć w starym budynku, gdzie nie ma windy – mówi Iwona Tabaczek-Bejster. Czasem jednak potrzeba bardziej indywidualnego wsparcia. – Mieliliśmy studenta z czterokończynowym porażeniem mózgowym, właściwie ruszał tylko głową. Mógł studiować, ponieważ zapewnialiśmy mu transport na terenie uczelni i asystenta,

który był z nim podczas zajęć – wspomina Iwona Tabaczek-Bejster. Procedura jest taka, że to student musi poinformować uczelnię o tym, jakie bariery utrudniają mu studiowanie i co jest mu potrzebne, a Biuro stara się pomóc w jak najszerszym zakresie.

Uczelnia posiada również własną wypożyczalnię specjalistycznego sprzętu wspomagającego proces uczenia się. To programy komputerowe powiększająco-udźwiękujące tekst, systemy wspomagające słyszenie, specjalne klawiatury brajlowskie czy notesy mówiące. Można też wypożyczyć sprzęt sportowo-rekreacyjny, w tym narciarski lub kije do nordic walking.

W zależności od zgłaszanego zapotrzebowania organizowane są również konsultacje m.in. logopedyczne czy psychologiczne. – Epidemia COVID-19 sprawiła, że w ostatnich miesiącach zwiększyła się liczba studentów zwracających się o pomoc psychologiczną. I są to nie tylko osoby z orzecznym stopniem niepełnosprawności czy z zaburzeniami psychicznymi, ale też np. studenci kierunku lekarskiego – mówi pełnomocniczka. BON organizuje także specjalistyczne kursy i szkolenia (m.in. językowe, nauki pływania, komputerowe), a podczas przerw semestralnych i wakacji – obozy szkoleniowo-integracyjne dla studentów z niepełnosprawnościami i wolontariuszy. Studenci mogą aktywnie wypocząć, skorzystać z warsztatów, ale też nawiązać znajomości, co owocuje łatwiejszym funkcjonowaniem w środowisku akademickim.

Przyjazny UR

Chcąc stworzyć jeszcze lepsze warunki do studiowania osobom z dysfunkcjami, uczelnia wystarała się o dotację w ramach konkursu „Uczelnia dostępna”, ogłoszonego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). UR znalazł się w gronie zaledwie 8 szkół wyższych w kraju, które uzyskały ponad 10 mln zł. O takie pieniądze mogły starać się wyłącznie uczelnie najbardziej przyjazne osobom z niepełnosprawnościami.

W projekcie „Przyjazny nURt – rozwój dostępności UR” zaplanowano m.in. poprawę dostępności infrastrukturalnej, w ramach której zamontowane zostaną dwie nowe windy. Sprawne i bezpieczne przemieszczanie się osobom niewidomym i słabowidzącym ułatwią plany tyflograficzne (dotykowe) uczelnianych budynków. Wspieraniem dla osób z zaburzeniami widzenia będą beacons. Ich podstawowym zadaniem jest dostarczanie konkretnych informacji w określonej lokalizacji. Zamontowana na telefonie specjalna aplikacja wychwytuje sygnały radiowe wysyłane przez beacons i dzięki temu nawiguje użytkownika po budynku

Ciekawym rozwiązaniem będą kioski multimedialne, czyli komputery ze specjalistycznym oprogramowaniem, które zostaną rozlokowane w poszczególnych budynkach UR. Będą one wyposażone w monitory dotykowe, głośniki, specjalne klawiatury (również brajlowską), a wysokość ma być regulowana elektrycznie, aby ułatwić korzystanie z nich osobom poruszającym się na wózkach. Aplikacja ma udostępniać m.in. informacje dotyczące form wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, a także interaktywne mapy z ciągami komunikacyjnymi (windy, podjazdy).

Trwają również prace nad stworzeniem wirtualnego asystenta studenta w Biurze Karier. To z kolei zaawansowany system konwersacyjny, sterowany przez sztuczną inteligencję, który pomoże w złożeniu wniosku o stypendium i akademik, wyjaśni, jak działa wirtualna uczelnia oraz przekaże różne informacje, np. dotyczące szkoleń, warsztatów i konferencji.

Jednym z ważniejszych zamierzeń będą szkolenia dla pracowników i studentów zwiększające świadomość problemów, z jakimi trudnościami mierzą się osoby z niepełnosprawnościami. – Niestety wciąż zdarzają się sytuacje, że pracownicy dziekanatu czy ad-

ministracji nie wykazują się wystarczającą empatią. Mieliśmy też takie przypadki, że studentka z epilepsją mieszkała w akademiku z dwiema koleżankami. Po drugim ataku obie się wyprowadziły, a były to studentki pedagogiki, które powinny być szczególnie wrażliwe na potrzeby innych osób. Dlatego jestem przekonana, że takie szkolenia są potrzebne – wyjaśnia Iwona Tabaczek-Bejster.

Innym, nie mniej ważnym rozwiązaniem będzie pomoc w przygotowaniu diagnozy potrzeb studenta. Obecnie pracownicy BON dzwonią do wykładowców z informacją, jakiego rodzaju wsparcia potrzebuje student (np. więcej czasu podczas zaliczenia, zmiana formy egzaminu). Zatrudnieni w ramach projektu specjaliści przygotowują diagnozę potrzeb i student otrzyma tzw. Kartę wsparcia, gdzie będą zapisane zalecenia.

– Pandemia i wiele innych sytuacji pokazało nam, że osoby, zwłaszcza z zaburzeniami psychicznymi czy chorobami ze spektrum autyzmu, są w stanie przetworzyć jednocześnie mniej bodźców niż osoby zdrowe. Dlatego w ramach projektu przygotujemy 10 pokoi wyciszeń, w których studenci będą mogli rozładować emocje i odpocząć. Zamontujemy zamki elektroniczne, a każda z takich osób będzie miała kartę magnetyczną – dopowiada pani Iwona.

Im więcej pracy, tym więcej satysfakcji

Od kilku lat maturzyści z niepełnosprawnościami sprawdzają, jakiego rodzaju udogodnienia oferują im uczelnie, i wybierają te, które są najbardziej przyjazne. – Wdrożenie projektu sprawi, że będzie u nas mogło studiować jeszcze więcej osób z problemami zdrowotnymi. One też muszą mieć szansę na kształcenie – mówi Iwona Tabaczek-Bejster. Jak wyjaśnia, niepełnosprawni absolwenci radzą sobie doskonale w wielu zawodach. Za przykład podaje studentów z zespołem Aspergera, którzy mają zaburzone kontakty społeczne. – Podczas obozu szkoleniowo-integracyjnego nad morzem bywało, że wiedzieli więcej niż przewodnicy w muzeach. Byliśmy z nich bardzo dumni. Mamy też absolwentów historii, którzy pracują w archiwach i są świetnymi, cenionymi pracownikami. Możliwość ukończenia studiów sprawia, że mogą samodzielnie się utrzymać i nie są odrzuceni przez społeczeństwo – dodaje Tabaczek-Bejster.

Pytana o największe sukcesy Biura, wskazuje osiągnięcia podopiecznych. – Otrzymaliśmy niedawno maila, w którym mama studenta chorego na stwardnienie rozsiane dziękowała po roku jego nauki na UR. Jak pisze, wiele osób na wydziale jest pomocnych, syn wziął udział w obozie szkoleniowo-integracyj-

TO STUDENT MUSI POINFORMOWAĆ UCZELNIĘ O TYM, JAKIE BARIERY UTRUDNIAJĄ MU STUDIOWANIE I CO JEST MU POTRZEBNE, A BIURO STARA SIĘ POMÓC W JAK NAJSZERSZYM ZAKRESIE

nym, wróciła mu chęć do życia, chce nadal studiować. Kolejny miły sms przyszedł od studentki, która dzięki alternatywnym zajęciom wychowania fizycznego nauczyła się pływać. Dziękowała nam, że mogła przepłynąć 2 km i jest ogromnie szczęśliwa. Sporo takich opinii słyszymy podczas dorocznych spotkań naszych absolwentów. Okazuje się, że dzięki ukończeniu studiów na UR mogą realizować swoje pasje, normalnie pracować i żyć. Takie informacje to największa satysfakcja – mówi pani Iwona.

Te wszystkie działania sprawiły, że Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego zajęło I miejsce w ogólnopolskim konkursie „Idol 2020” w kategorii „Edukacja”. Organizuje go Fundacja „Szansa dla Niewidomych”, która co roku nagradza osoby i instytucje wspierające osoby z niepełnosprawnością wzroku oraz dostosowujące swą działalność do ich potrzeb. Uniwersytet Rzeszowski jest również laureatem etapu regionalnego XI edycji konkursu „Lodołamacze”, nagradzającego pracodawców, osoby i instytucje, którzy przełamują stereotypy i uprzedzenia związane z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych.

Barbara Kozłowska

Nowoczesne kształcenie w praktyce

SAMSUNG

Kucharka mikrofalowa z emalią ceramiczną

Apteczka przemysłowa

Teoria nigdy nie jest tak atrakcyjna, jak praktyczne zdobywanie wiedzy i nabywanie umiejętności. Kierując się tą zasadą, władze Państwowej Uczelni Zawodowej im. Prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu sięgnęły po unijną dotację, by stworzyć nowoczesne Akademickie Centrum Kształcenia Praktycznego.

Działająca od czerwca 2001 r. uczelnia kształci obecnie 868 studentów, oferując studia na dwóch wydziałach: Nauk Społecznych i Humanistycznych oraz Nauk Technicznych i Ekonomicznych. – Staramy się analizować rynek pracy, by ofertę kształcenia dopasować do zapotrzebowania na konkretne zawody. Dlatego przed sześcioma laty utworzyliśmy kierunek pielęgniarstwo. Unikalną tradycją naszej uczelni jest wręczanie studentom umów o pracę przez dyrektorów i naczelnice pielęgniarek szpitali podczas inauguracji roku akademickiego – wyjaśnia kanclerz Bogdan Tomczyk. I jak dodaje, od listopada 2019 r. uczelnia zapewnia studentom jeszcze lepsze warunki do praktycznej nauki zawodu. W ramach projektu dofinansowanego z Regionalnego Programu Operacyjnego przebudowano, zaadaptowano i zmodernizowano pomieszczenia w budynku dydaktycznym przy ul. Wysińskiego 10 na potrzeby Akademickiego Centrum Kształcenia Praktycznego.

Melanż wiedzy i umiejętności

Studenci pielęgniarstwa w pracowni biochemii i mikrobiologii podczas zajęć grupowych mają możliwość m.in. oglądania gotowych preparatów mikrobiologicznych czy obserwacji i identyfikacji typów morfologicznych bakterii. Podczas zajęć z biochemii i biofizyki analizują budowę, właściwości i przemiany białek, węglowodanów, nukleotydów i lipidów. Poznają również podstawy diagnostyki laboratoryjnej związanej np. z oznaczeniem składników moczu. – Dzięki temu zdobywają wiedzę na temat funkcjonowania organizmu człowieka na poziomie komórkowym, a co za tym idzie, łatwiej im zrozumieć mechanizmy powstawania i przebiegu chorób – tłumaczy Grażyna Rożek, prodziekan Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych.

Praca pielęgniarek wymaga nie tylko ogromnej wiedzy teoretycznej, ale też praktycznych umiejętności. Dlatego

w ramach projektu powstało Centrum Symulacji Medycznej dla Pielęgniarek. To tu adeptki pielęgniarstwa w przyjaznych i bezpiecznych warunkach, dzięki wielokrotnemu powtarzaniu czynności, zdobywają umiejętności, których kiedyś będzie wymagać od nich pracodawca. Centrum posiada m.in. fantomy ALS osoby dorosłej, noworodka i dziecka, które wykorzystywane są do nauki zaawansowanych zabiegów ratujących życie, m.in. udrażniania dróg oddechowych za pomocą zestawu do nauki intubacji dotchawiczej. – Fantomy służą również do ćwiczenia iniekcji czy pobierania krwi do badań diagnostycznych oraz do nauki czynności pielęgnacyjnych. Studenci uczą się też m.in. osłuchiwania stetoskopem, pomiaru ciśnienia tętniczego i badania tętna – mówi prodziekan Rożek.

UCZELNIA W TARNOBRZEGU OGROMNĄ WAGĘ PRZYWIĄZUJE DO UMOŻLIWIENIA KSZTAŁCENIA SIĘ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Studenci ćwiczą daną umiejętność i eliminują błędy do momentu, kiedy wszystko będzie wykonane w sposób zgodny z obowiązującymi procedurami. – Taki rodzaj kształcenia daje nam pewność, że student będzie dobrze przygotowany do podjęcia praktyk zawodowych w placówkach ochrony zdrowia i do kontaktu z rzeczywistym pacjentem – podsumowuje prodziekan Grażyna Rożek.

Decyzje podejmowane z zimną krwią

Z nowocześnie wyposażonych pracowni Symulator Firmy i Symulator Inkubatora Przedsiębiorczości korzystają z kolei

Projekt: Utworzenie i wyposażenie Akademickiego Centrum Kształcenia Praktycznego

Poddziałanie: 6.4.2 Kształcenie zawodowe i ustawiczne oraz PWSZ

Wartość projektu: ok. 621 tys. zł

Dofinansowanie: ok. 509 tys. zł

studenci ekonomii menedżerskiej. Obie pracownie mają przypominać warunki pracy w przedsiębiorstwie. Wyposażone są w nowoczesny sprzęt komputerowy i audiowizualny. W ramach projektu kupiono 20 laptopów wraz z mobilną szafą do ich ładowania i przechowywania, urządzenie wielofunkcyjne, kamerę, telewizor, aparat cyfrowy oraz niszczarkę.

urządzenie wielofunkcyjne, kamerę, telewizor, aparat cyfrowy oraz niszczarkę.

– Przyszli menedżerowie w Pracowni Symulator Inkubatora Przedsiębiorczości przygotowują poszczególne elementy planu biznesowego, a ich projekty ukierunkowane są na opracowanie innowacyjnego przedsięwzięcia, symulację własnej działalności gospodarczej czy utworzenie nowego start-upu – wyjaśnia dr inż. Aleksander Kasprzyk, dziekan Wydziału Nauk Technicznych i Ekonomicznych. W Pracowni Symulator Firmy studenci rozwiązują m.in. zadania z zakresu praktycznej ewidencji operacji gospodarczych za badany okres sprawozdawczy w wybranym

przedsiębiorstwie z wykorzystaniem specjalistycznych programów komputerowych typu Płatnik.

– Nowoczesne kształcenie wspiera też zdecydowanie bardziej niż przed laty rozwój kompetencji społecznych. Ważna jest praca w zespole, komunikatywność (przydatna podczas negocjacji biznesowych), odpowiedzialność za powierzone zadania, wnikliwość oraz przedsiębiorczość. Dlatego wiele zadań wykonywanych jest w grupach – dodaje dziekan Kasprzyk.

Wszystkie pracownie wyposażone zostały w projektor multimedialne lub tablice interaktywne z projektorem.

komputerowe, biurka z elektryczną regulacją wysokości, drukarka brajlowska oraz lupy powiększające. Dla osób niesłyszących i słabosłyszących w salach wykładowych mają zostać zainstalowane pętle indukcyjne wspomagające rozmowę podczas spotkań.

Uczelnia zapewnia też specjalne stypendia dla osób z niepełnosprawnościami, stypendium socjalne dla osób w trudnej sytuacji materialnej, a także zapomogi finansowe. Studenci z niepełnosprawnością w uzasadnionych przypadkach mogą się starać o dostosowanie do ich możliwości formy egzaminu

– Utworzenie Akademickiego Centrum Kształcenia Praktycznego pozwoliło naszej uczelni na kształcenie studentów w warunkach symulowanych, przygotowujących ich do rozpoczęcia profesjonalnej pracy zawodowej – podsumowuje kanclerz Bogdan Tomczyk.

Edukacja dostępna dla wszystkich

Uczelnia w Tarnobrzegu ogromną wagę przywiązuje do umożliwienia kształcenia się osób z niepełnosprawnościami. W budynkach znajdują się toalety dostosowane do potrzeb osób z dysfunkcjami. Na poręczach oraz drzwiach umieszczono nakładki w języku Braille'a. Zamontowano też kontrastowe nakładki na schody oraz wykładziny antypoślizgowe. Przy wejściach znajdują się podjazdy oraz miejsca parkingowe przeznaczone dla osób z niepełnosprawnościami. Ze względu na ich potrzeby zlikwidowane zostały progi przy wejściach do sal wykładowych i ćwiczeniowych oraz udrożniono ciągi komunikacyjne. Zaplanowano również zakup schodołazu.

Osoby z niepełnosprawnością mogą korzystać także z wielu udogodnień dydaktycznych. Do dyspozycji osób niewidomych i słabowidzących są specjalistyczne zestawy

i zaliczeń. Chodzi m.in. o wydłużenie czasu pisania testu, indywidualną organizację studiów czy udział w zajęciach asystenta osoby niepełnosprawnej.

Obecnie uczelnia realizuje projekt „PWSZ w Tarnobrzegu otwarta na potrzeby osób z niepełnosprawnościami” współfinansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Jego wartość to niemal 950 tys. zł, z czego niemal 800 tys. zł stanowi dotacja. Dzięki tym środkom przebudowany zostanie informatyczny system obsługi studiów. Łatwiej będzie można zapisać się na studia, złożyć dokumenty, przesłać prace, a potem kontaktować się z nauczycielami akademickimi i dziekanami. Ponadto w ramach projektu przebudowana zostanie strona internetowa uczelni. Odtąd będzie ona swoistym multiportalem skorelowanym z nowym systemem obsługi studiów, przez co przepływ informacji stanie się zdecydowanie pełniejszy i szybszy.

Potwierdzeniem zaangażowania i uhonorowaniem dotychczasowych działań jest sukces w ogólnopolskim konkursie „Idol 2020”, organizowanym przez Fundację „Szansa dla niewidomych”. Uczelnia w kategorii „Edukacja” zdobyła miejsce I na etapie wojewódzkim i III na etapie krajowym.

Barbara Kozłowska

Dokąd po informacje

SIEĆ PUNKTÓW INFORMACYJNYCH FUNDUSZY EUROPEJSKICH

ul. Kościuszki 7
39-300 **MIELEC**
tel.: 798 771 414, 798 771 650
godziny pracy:
pon. – pt. 7:30-15:30
e-mail: zapytaj@podkarpackie.pl

ul. Sienkiewicza 86
39-400 **TARNOBRZEG**
tel.: 798 771 220, 798 771 194
godziny pracy:
pon. – pt. 7:30-15:30
e-mail: zapytaj@podkarpackie.pl

GŁÓWNY PUNKT INFORMACYJNY
FUNDUSZY EUROPEJSKICH

al. Ł. Ciepłińskiego 4 • 35-010 **RZESZÓW**
godziny pracy: pon. – pt. 7:30-15:30
tel.: 17 747 64 15, 17 747 64 82
e-mail: zapytaj@podkarpackie.pl

ul. Staszica 20
38-400 **KROSNO**
tel.: 798 771 192, 798 771 620
godziny pracy:
pon. – pt. 7:30-15:30
e-mail: zapytaj@podkarpackie.pl

ul. Kościuszki 2
37-700 **PRZEMYŚL**
tel.: 798 771 080, 798 771 524
godziny pracy:
pon. – pt. 7:30-15:30
e-mail: zapytaj@podkarpackie.pl

Rynek 18
38-500 **SANOK**
tel.: 798 771 215, 798 771 640
godziny pracy:
pon. – pt. 7:30-15:30
e-mail: zapytaj@podkarpackie.pl

Strona internetowa RPO WP 2014-2020
www.rpo.podkarpackie.pl

Obserwuj nas również na Facebooku
www.facebook.com/odmienionepodkarpackie